

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В АДМІНІСТРУВАННІ РИТУАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ

TASKS AND FUNCTIONS OF LOCAL GOVERNMENT BODIES IN THE ADMINISTRATION OF RITUAL SERVICES UNDER THE CONDITIONS OF A SPECIAL PERIOD

Силенко Л.М., директор

ТОВ «Юридична фірма «Право та справедливість»

В даній статті розкрито завдання та функції місцевих органів влади в адмініструванні ритуальних послуг.

Завдання та функції місцевих органів влади в адмініструванні ритуальних послуг в умовах особливого періоду відіграють ключову роль у підтримці стабільності та соціальної злагоди. Воєнні конфлікти, природні катастрофи чи інші кризові ситуації вимагають від місцевої влади оперативного реагування на виклики, пов'язані з похованням загиблих. Це включає в себе не тільки організацію та проведення похоронних процедур, але й забезпечення дотримання законів та культурних традицій, що стосуються поховань.

Перш за все, місцеві органи влади відповідають за забезпечення належної інфраструктури для ритуальних послуг, що охоплює підготовку та утримання кладовищ, крематоріїв та інших споруд, необхідних для гідного поховання. Це також включає створення та підтримку відповідних реєстрів і баз даних, які містять інформацію про померлих та місця їхніх поховань. Адміністрація такої інформації допомагає уникнути правових конфліктів та сприяє швидкому вирішенню питань, пов'язаних з наслідкуванням майна та іншими правовими аспектами, що виникають після смерті особи.

Другий аспект діяльності місцевих органів влади — це забезпечення доступності та адекватності ритуальних послуг для всіх верств населення. В умовах кризи часто виникає потреба у введенні спеціальних програм допомоги для сімей, які втратили годувальників або зазнали інших тяжких втрат. Місцева влада може запроваджувати пільги або забезпечувати фінансову допомогу тим, хто не може самостійно покрити витрати на поховання.

Третім важливим напрямком є співпраця з громадськими та волонтерськими організаціями для забезпечення комплексної підтримки сім'ям загиблих. В умовах особливого періоду, коли емоційний та психологічний тиск на родини зростає, підтримка зі сторони державних інституцій має вирішальне значення для загальної стабільності в громадах. Робота з психологами, соціальними працівниками, а також організація меморіальних заходів може допомогти людям впоратися з втратою.

Відзначено, що місцеві органи влади мають забезпечувати відкритість та прозорість у своїх діях, інформуючи громадськість про доступні ритуальні послуги, процедури звернення за допомогою та можливості участі в плануванні та вдосконаленні цих послуг. Активне залучення громадян до обговорення та вирішення питань, що стосуються ритуальних послуг, сприяє підвищенню довіри до місцевої влади та підтримці соціальної злагоди.

Ключові слова: поховання, правове регулювання, військові почесні, меморіал, жертви війни, репатріація, місце поховання, державні гарантії, компенсації сім'ям, пам'ятники.

This article describes the tasks and functions of local authorities in the administration of funeral services.

The tasks and functions of local authorities in the administration of ritual services in the conditions of a special period play a key role in maintaining stability and social harmony. Military conflicts, natural disasters or other crisis situations require local authorities to respond promptly to challenges related to the burial of the dead. This includes not only organizing and conducting funeral procedures, but also ensuring compliance with laws and cultural traditions relating to burials.

First and foremost, local authorities are responsible for providing an adequate infrastructure for funeral services, which includes the preparation and maintenance of cemeteries, crematoriums and other facilities necessary for dignified burial. It also includes the establishment and maintenance of appropriate registers and databases containing information on the deceased and their burial sites. The administration of such information helps to avoid legal conflicts and facilitates the rapid resolution of issues related to the inheritance of property and other legal aspects arising after the death of a person.

The second aspect of the activity of local authorities is ensuring the availability and adequacy of ritual services for all segments of the population. In times of crisis, there is often a need to introduce special assistance programs for families who have lost breadwinners or suffered other severe losses. Local authorities can introduce benefits or provide financial assistance to those who cannot cover the costs of a funeral on their own.

The third important direction is cooperation with public and volunteer organizations to provide comprehensive support to the families of the victims. In the conditions of a special period, when the emotional and psychological pressure on families increases, support from state institutions is of crucial importance for the overall stability in communities. Working with psychologists, social workers, and organizing memorial services can help people cope with the loss.

It was noted that local authorities should ensure openness and transparency in their actions, informing the public about available ritual services, procedures for seeking help and opportunities to participate in the planning and improvement of these services. Active involvement of citizens in the discussion and resolution of issues related to ritual services contributes to increasing trust in local authorities and maintaining social harmony.

Key words: burial, legal regulation, military honors, memorial, victims of war, repatriation, place of burial, state guarantees, compensation to families, monuments.

Постановка проблеми. Місцеві органи влади відіграють ключову роль у адмініструванні ритуальних послуг в умовах особливого періоду, зокрема під час воєнних конфліктів або стихійних катастроф. Їх обов'язки значно розширюються, адже потреби громад у цей час зростають, а умови праці ускладнюються. Основною задачею місцевих органів влади стає забезпечення гідного, належного та своєчасного поховання загиблих, що вимагає ефективної координації між різними департаментами та службами.

Перш за все, місцеві органи влади повинні забезпечувати наявність необхідної інфраструктури для проведення похоронних процедур. Це включає підготовку кладовищ,

крематоріїв та інших ритуальних споруд, а також забезпечення їх обслуговування та охорони. Важливою є організація та підтримка реєстрації поховань, що допомагає уникнути юридичних ускладнень і сприяє забезпеченню прав родин загиблих на отримання відповідних документів про смерть та поховання.

Крім технічного аспекту, місцеві органи влади відіграють важливу роль у психологічній підтримці родин загиблих. Це може включати організацію та проведення меморіальних заходів, надання консультативних та емоційних підтримок сім'ям. Також важливим є співпраця з некомерційними організаціями, релігійними установами

та волонтерськими групами для організації всебічної підтримки громади в ці складні часи.

В цілому, ефективне адміністрування ритуальних послуг місцевими органами влади в умовах особливого періоду вимагає адаптивності, ресурсного забезпечення та глибокого розуміння потреб громади, що ставить перед ними завдання не тільки адміністративного, а й соціального характеру.

Метою статті є визначення ролі місцевих органів влади в адмініструванні ритуальних послуг.

Стан дослідження. Окремі питання проблем правового регулювання поховання загиблих унаслідок воєнних дій в Україні були предметом дослідження: М. Михайличенко, О. Александренко та В. Веселовська, Н. Калкутіна, Х. Мазуренко та Я. Онищук, А. Наумов та ін.

Виклад основного матеріалу. Надання ритуальних послуг населенню – це бізнес, який здійснюється в умовах: – конкуренції; – формування реклами про діяльність фірм; – реального стійкого попиту населення на виробі і послуги ритуально-похоронного призначення; – реальної боротьби за інформацію про потенційних замовників, тобто фірма повинна знати про всі факти смерті людей і оперативно пропонувати родичам свої послуги; – обов'язкової наявності інформації відповідно до Закону України «Про захист прав споживачів», у якій вказується: назва організації, її організаційно-правова форма; асортимент послуг, їх якість, ціна; матеріали, використовувані при виробництві виробів; форми та строки надання послуг; гарантії замовникам [5, с. 288].

Ритуальні послуги, як такі, мають свою виняткову специфіку, не схожу ні на які інші послуги. Ритуальні послуги мають бути надані та виконані стосовно до будь-якого предмету обслуговування. Кожен померлий повинен бути обов'язково похований незалежно від того: – ким він був за життя; – де і з ким він жив або жив один, або у нього не було постійного місця проживання; – яке матеріальне становище було у його сім'ї і яке матеріальне становище у родичів, друзів і близьких покійного; – якої національності, якого віросповідання (або атеїст), або іноземець [5, с. 288].

Місцеві органи влади та організації місцевого самоврядування відіграють вирішальну роль у адмініструванні ритуальних послуг, забезпечуючи не тільки організаційне, але й соціальне та емоційне підґрунтя для належної організації поховань та інших ритуалів, пов'язаних із смертю людини.

Місцеві органи влади зазвичай займаються плануванням, обладнанням та утриманням кладовищ, крематоріїв і меморіальних комплексів. Вони забезпечують, щоб ці установки відповідали санітарно-гігієнічним, екологічним стандартам та місцевим нормативам. Також вони відповідають за логістику і координацію між різними службами, які залучені до процесу поховання, включно з медичними установами, соціальними службами та поліцією. Органи місцевого самоврядування встановлюють правила, які регулюють проведення похоронних ритуалів у їхній юрисдикції. Вони можуть включати норми щодо оформлення документів, необхідних для поховання, і визначення мінімальних стандартів обслуговування ритуальних служб. Ці правила допомагають забезпечити гідність процесу та повагу до померлих і їхніх родин.

Окрім адміністративних та логістичних аспектів, місцева влада займається наданням підтримки родинам померлих. Це може включати надання фінансової допомоги малозабезпеченим сім'ям для покриття витрат на похорон або організацію соціальних служб для консультацій та психологічної підтримки. В умовах кризи, такі як природні катастрофи або пандемії, місцева влада часто бере на себе додаткові обов'язки, пов'язані з ритуальними послугами. Вони координують масові поховання, забезпечують дотримання здоров'я та безпеки спільноти та управ-

ляють збільшеним навантаженням на похоронні служби, забезпечуючи при цьому, що всі процедури виконуються з належною пошаною та ефективністю. Розглянемо більш детально законодавчо визначені повноваження місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування.

Відзначимо, що в Законі України «Про місцеві державні адміністрації» не визначено завдань та функцій місцевих органів влади щодо здійснення адмініструванні ритуальних послуг в умовах особливого періоду.

Ст. 30 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено, що до повноважень органів місцевого самоврядування належить забезпечення утримання в належному стані кладовищ, інших місць поховання та їх охорони, крім випадків, передбачених статтею 23¹ Закону України «Про поховання та похоронну справу». Водночас, дані органи займаються вирішенням питань про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку з похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; подання допомоги на поховання громадян в інших випадках, передбачених законодавством [1].

Більш ширше повноваження місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування визначено в Законі України «Про поховання та похоронну справу». Місцеві державні адміністрації в межах, визначених Конституцією і законами України, здійснюють на відповідних територіях державний контроль за додержанням санітарних правил у галузі поховання, а також правил благоустрою, вирішують відповідно до закону питання про відведення земельних ділянок для організації місць поховання, здійснюють інші повноваження, передбачені законом [2].

Органи місцевого самоврядування та їх виконавчі органи в межах своєї компетенції: 1) вирішують відповідно до закону питання про відведення земельних ділянок для організації місць поховання, крім випадків, поховання на Національному військовому меморіальному кладовищі. Для почесних поховань органи місцевого самоврядування можуть відводити земельні ділянки поза територією місць поховання, на яких створюються меморіальні бульвари, сквери, парки і кургани Слави. Орган місцевого самоврядування може прийняти рішення про часткове або повне припинення поховання померлих (закриття) кладовища в разі, якщо на території кладовища немає вільних місць для облаштування нових могил (колумбарних ніш), а поховання померлих можливе лише на місцях родинного поховання або шляхом підпоховання в могилах за згодою користувачів місць поховання; 2) забезпечують будівництво, утримання в належному стані та охорону місць поховання, крім випадків, поховання на Національному військовому меморіальному кладовищі; 3) створюють ритуальні служби; 4) вирішують питання про надання за рахунок коштів місцевих бюджетів ритуальних послуг у зв'язку з похованням самотніх громадян, ветеранів війни та праці, а також інших категорій малозабезпечених громадян; про надання допомоги на поховання померлих громадян в інших випадках; 5) здійснюють контроль за дотриманням законодавства стосовно захисту прав споживачів у частині надання суб'єктами господарювання ритуальних послуг та реалізацією ними предметів ритуальної належності; 6) здійснюють інші повноваження, передбачені цим та іншими законами [2].

З метою оперативного забезпечення населення інформацією про суб'єкти господарювання, що надають ритуальні послуги та виготовляють предмети ритуальної належності, органи місцевого самоврядування можуть створювати спеціалізовані госпрозрахункові інформаційні служби. Порядок діяльності таких служб визначається органами місцевого самоврядування відповідно до законодавства [2].

Орім того, на органи місцевого самоврядування покладено обов'язок у разі ліквідації кладовища зберігання в архіві книги реєстрації поховань померлих.

Рішенням виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у місцях поховання можуть бути відведені сектори для почесних поховань, поховання померлих (загиблих) військовослужбовців (сектори військових поховань), а також сектори для поховання померлих за національною чи релігійною ознакою [3].

Окремими повноваженнями місцеві органи влади та органи місцевого самоврядування наділені і щодо здійснення на території України пошуку, ексгумації та перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, і впорядкування місць їх поховання. Представники місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування підписують акт про встановлення місця поховання та затверджується секретарем регіональної комісії. Також, уповноважені особи місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування надають згоду на ексгумацію останків полеглих осіб та підписують акт ексгумації останків полеглих осіб. Протокол перепоховання останків полеглих осіб складається особою, уповноваженою підприємством, що є виконавцем перепоховання згідно з вимогами цього Порядку, за участю осіб, уповноважених відповідним органом виконавчої влади або за згодою органу місцевого самоврядування та затверджується відповідальним секретарем Державної комісії [4].

Таким чином, органи місцевої влади та місцевого самоврядування в Україні відіграють ключову роль у наданні ритуальних послуг, включаючи цілий спектр задач, від організації поховань до підтримки благоустрою місць поховання:

1) організація та проведення поховань. Місцеві органи влади відповідають за планування та організацію поховань на території кладовищ, які знаходяться під їхнім управлінням. Це включає розподіл земельних ділянок під нові могили та колумбарії, а також організацію почесних поховань для видатних громадян або ветеранів;

2) утримання кладовищ і крематоріїв: Вони забезпечують утримання кладовищ, крематоріїв та інших місць поховання у належному стані, що включає догляд за територією, охорону, а також підтримання порядку і чистоти;

3) надання спеціальних ритуальних послуг. Для малозабезпечених категорій громадян, таких як самотні особи, ветерани війни та праці, органи місцевого самоврядування можуть надавати ритуальні послуги за рахунок місцевих бюджетів. Це може включати підготовку місця поховання, організацію церемонії прощання та інші супутні послуги;

3) контроль за дотриманням санітарних норм та законодавства. Місцеві влади відповідають за державний

контроль додержання санітарних та благоустрійних норм у галузі поховання, включаючи перевірки та забезпечення відповідності діяльності всіх ритуальних служб встановленим стандартам;

4) розробка та впровадження місцевих нормативів і положень: Органи місцевого самоврядування мають право розробляти і впроваджувати місцеві нормативно-правові акти, які регулюють ритуальні послуги на своїй території, встановлюючи специфічні вимоги до ритуалів, утримання місць поховання та інших важливих аспектів ритуальної діяльності.

Ці послуги відіграють критичну роль у забезпеченні гідності та поваги до померлих, а також у підтриманні суспільного порядку та благополуччя громади.

В той же час, не дивлячись на специфічну сферу надання даних послуг необхідним є забезпечення принципів надання послуг, зокрема:

– доступність передбачає надання ритуальних послуг для всіх категорій громадян, зокрема малозабезпечених, ветеранів війни та праці, забезпечуючи їх можливість отримання цих послуг незалежно від їхнього матеріального стану;

– конкурентність надання ритуальних послуг визначається наявністю множини провайдерів, які пропонують широкий спектр послуг, забезпечуючи різноманітність вибору для споживачів. Це сприяє прозорості ціноутворення та підвищує якість обслуговування, оскільки провайдери прагнуть задовольнити різні культурні та фінансові потреби клієнтів. Висока конкуренція стимулює також інновації та творчий підхід до надання послуг, а також гарантує дотримання регулятивних вимог, що в цілому сприяє підвищенню стандартів у цій сфері;

– гідність та повага передбачає забезпечення проведення поховань із забезпеченням гідності, поваги до померлих, відповідно до культурних і релігійних традицій;

– дотримання санітарних норм і правил у процесі організації поховань та утримання кладовищ і крематоріїв, забезпечення здоров'я та безпеки громадськості;

– виконання контрольних функцій для забезпечення дотримання законодавства в галузі ритуальних послуг, включаючи контроль за діяльністю ритуальних служб та дотриманням стандартів;

– прозорість і доступність інформації. Надання інформації про ритуальні послуги та суб'єкти, які їх надають, для забезпечення вибору та залучення громадян до процесу вирішення ритуальних питань;

– адаптивність та індивідуалізація мається на увазі можливість відведення спеціалізованих секторів на кладовищах за релігійними або національними ознаками, а також забезпечення індивідуального підходу при організації поховань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*, 1997. № 24. Ст. 170.
2. Про поховання та похоронну справу: Закон України від 10 липня 2003 року № 1102-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2004. № 7. Ст. 47.
3. Порядок утримання кладовищ та інших місць поховань: затв. Наказ Держжитлокомунгоспу України від 19.11.2003 р. № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1113-04#Text>
4. Про затвердження Тимчасового порядку здійснення на території України пошуку, ексгумації та перепоховання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, і впорядкування місць їх поховання: затв. Наказом Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 09.06.2006 р. № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
5. Руда І. Відмінності сфери ритуальних послуг від інших сфер послуг. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2013. Випуск 50. С. 288–292 *Visnyk of the Lviv University. Series Economics*. 2013. Issue 50. P. 288–292.